

Tijdschrift

VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

VOL. XXI (maart 1971) N° 3

Tijdschrift : MOORS E.

Bijdrage : Beschermend lid : 300 fr. te storten aan
Lid : 200 fr.
LE MAIRE, P., 53 de Broquevillelaan, Brussel 15 of
op P.C.R. 8460.38 van het genootschap te Brussel of
via de Afdelingen

Nederlandse leden : briefwisseling aan MOORS, E.,
Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

Dit blad bevat in bijlage 10 bladzijden publiciteit van leden en katalogus

MEDEDELING OVER DE HEREN VAN BEERSEL, HET HUIS WITTHEM EN OVER TWEE PENNINGEN MET HUN WAPENS VERSIERD

Het adellijke geslacht Witthem, sinds meer dan drie eeuwen uitgestorven met als laatste illustere vertegenwoordigster, de voorname en machtige dame Ernestina van Witthem⁽¹⁾, in leven barones de Beauvois, markiezin van Bergues, gravin van Walhain, burggravin van Sebourg, barones en dame van Peruwelz, Cusance, Waver, Eigenbrakel, Beersel, enz... stamde rechtstreeks af van een zekere Jean de Cosselaer⁽²⁾ onecht kind van Jan II, hertog van Brabant.

(1) Gestorven op 24 januari 1649 en begraven onder de vloerstenen van Sint-Goedele te Brussel. In een der hoeken van de kapel van het heilig Sakrament der mirakelen kan men nog steeds de grafsteen bewonderen die door de eeuwen heen en door de voetschreden van de getrouwen half afgesleten is.

(2) Bijgenaamd Cosselaer, merkt Butkens naïef op (*Trophées du Brabant*, vol. I, blz. 369) « om te zijn verwekt » vóór het huwelijk van zijn prinselijke vader, bij een genaamde Catharina de Cosselaer.

Dit natuurlijk kind, door zijn pleegmoeder, de gravin weduwe Margareta van Engeland in 1329 haar «teerbemінде edelknaap» genoemd en die hem de bosbouwgronden van Geldenaken schonk, was dientengevolge voorbestemd een der voornaamste ridders bij de dienst der staatszaken te worden en gedurende lange tijd het ambt van «senéchal» of drossaard van Brabant waar te nemen.

In 1345, met patentbrieven van 4 december, betuigde hertog Jan III hem zijn volle welwillendheid door hem het volle gezag te verlenen over het leengoed Witthem⁽¹⁾, gelegen in de streek van Limburg, niet ver van Maastricht.

Bij de heerlijkheid Witthem voegden zich weldra, dank zij de vrijgevigheid van Johanna en Wenceslas, deze van Wailwilre en van Machelen⁽²⁾, zodanig dat ons buitenechtelijk kind bij zijn afsterven, aan zijn zoon, hem door zijn vrouw Catharina van Holsiet geschonken en die zoals hijzelf Jan heette, een reeks mooie domeinen naliet.

Jan, eerste erfgenaam met de naam Witthem, was een uitmuntend ridder. Butkens⁽³⁾ en alle schrijvers die wij raadpleegden, zijn eensgezind om te verklaren dat hij aan het hof van hertogin Johanna en hertog Wenceslas, veel invloed had. Gedurende lange tijd maakte hij deel uit van hun raadzittingen en in de hoedanigheid van drossaard voerde hij menigmaal het bevel over het Brabantse leger dat in opstand was tegen de hertog van Gelderland. In 1371 stond hij te Bastweiler aan het hoofd van de achtendertigste «route». Later, geholpen door het Brusselse volksleger, maakte hij zich meester over het kasteel van Gaesbeeck waarin zich de moordenaars van Everaart T'Serclaes, schepen der stad Brussel, verscholen hielden.

Een eerste maal huwde hij Catharina Hoen van Hoensbroeck die hem twee zonen en een dochter schonk. Bij zijn tweede huwelijk met Maria de Stalle in 1375 kreeg hij als bruidschat de heerlijkheden van Beersel, Woluwe, Hellebeke, enz... en werd eveneens met drie kinderen gezegend.

Bij zijn afsterven in 1404, vormden de domeinen van Witthem, Wailwilre en Machelen het erfdeel van Jan II, de oudste zoon uit zijn eerste huwelijk terwijl de goederen die in zijn bezit gelangd waren door het uithuwelijken van Maria de Stalle, aan dezès kinderen toegewezen werden.

(1) Witthem of Wittem is een gemeente in Hollands Limburg, van het kanton en op een halve mijl van S. S. E. de Galoppe, van het arrondissement en op drie mijlen van Maastricht.

(2) Lees: Waltwilder en Mechelen, oude ondergeschiktheden van de gemeente Wittem.

(3) In volume I van zijn *Trophées* geeft Butkens de volledige stamboom van de familie van Witthem tot in het jaar 1635. De stamboomtabellen van GROTE (*Münzstudien*, vol. IX. Stamtafeln. blz. 215) handelen eveneens hierover, maar ze zijn op zijn minst verzonnen.

De oudste zijner kinderen Hendrik van Witthem, bekwam, in uitvoering van de verdeelakte van 9 september 1404, de heerlijkheden van Beersel (met de vesting), Woluwe en Hellebeke, alsmede talrijke goederen gelegen te Alseberg, Rhode, Tourneppe, Linckebeke, Loth, Sint-Pietersleeuw, Hal en andere dorpen in Henegouwen en het land van Gaesbeeck, de molen Geroelst bij Ukkel, goederen te Brussel en omstreken, te Laeken, Crainhem, Sterrebeke, het bos van Mesdale, enz...⁽¹⁾.

De belangrijkste van al zijn bezittingen was ongetwijfeld de heerlijkheid Beersel, waarvan het grondgebied zich uitstreckte tussen de huidige gemeenten Sint-Pietersleeuw en Sint-Genesius Rhode, twee mijl van Brussel verwijderd en waarvan de naam Beer-sel, dat «Beren-hol» betekent een reeds sinds de xii^e eeuw⁽²⁾ gekend was, met opzet schijnt gekozen te zijn om door de tijden en de geschiedenis heen, een getuigenis te brengen van het wilde uitzicht der streek waar zich nog de dag van vandaag de verwilderde torens van dit indrukwekkend riddergoed bevinden.

Buiten zijn feodale burch bezat Hendrik van Witthem nog een prachtig herenhuis in Brussel. Aldaar werd hij opgenomen in de zeven patriciërsfamilies, «geslachten» genoemd, van waaruit uitsluitend de gemeentelijke magistraten gerekruteerd werden. Hij trad toe tot het «geslacht» Sweerts, werd in 1402 schepen⁽³⁾ benoemd en in hetzelfde jaar opgenomen in de Sint-Pietersgilde te Leuven.

Kort nadien huwde hij Catharina van Berchem, dochter en enige erfgename van Costin, Sire van Berchem en van Ranst. Door dit huwelijk werd hij Heer van deze beide plaatsen. Zijn vrouw overleed echter zonder dat zij het leven had geschonken aan enig erfgenaam, waardoor beide heerlijkheden terug gingen naar hare familie. Zijne Hoogheid van Beersel trouwde alsdan met Margaretha van Edingen (en niet Maria, zoals vele schrijvers haar verkeerdelijk noemden). Zij was de weduwe van Godfried van Sombrefte en dame van Eigenbrakel en van Pancenoit.

Deze twee heerlijkheden kwamen de bezittingen van haar tweede echtgenoot nog vergroten. Dit huwelijk werd met drie kinderen gezegend en een der zonen, Hendrik II van Witthem, nam in 1438 Jacqueline de Glimes tot echtgenote.

Op 11 december 1444 tenslotte overleed Hendrik I van Witthem. We hadden het geluk deze juiste datum, voorkomende op het graf-

(1) Raadpleeg de bijdrage van A. Wauters handelend over Beersel in *Messenger des Sciences historiques*, 1841, blz. 448.

(2) Het oudste dokument, handelend over Beersel dateert van 1190. Het is tijdens het bewind van Hendrik III van Brabant, dat de heren Pieter en Hendrik van Beersel voor het eerst vermeld worden.

(3) Zie PUTEANUS, *Bruzella Septenaria*, blz. 58.

schrift, terug te vinden in het manuscript ⁽¹⁾ van een Bourgondische bibliotheek. Hij volgde trouwens tamelijk snel zijn echtgenote Margaretha op in het graf, want hetzelfde inschrift leert ons dat zij op 29 januari 1443 overleed, nadat beiden de hoogste waardigheden aan het hof van de hertogen van Brabant, Jan IV, Filip van Sint-Pol en Filip de Goede, bekleed hadden ⁽²⁾.

Zoals de meeste grote feodale families der middeleeuwen, liet ook het geslacht Witthem een aantal penningen na, om getuigenis te brengen van zijn luisterlijk verleden.

Men kende een dergelijk stuk vermeld door Van Mieris en waarover we het verder zullen hebben, maar tot op heden heeft men nog geen sporen gevonden van dit eigenaardig gedenkteken waarvan hierna de afbeelding en beschrijving en dat herinnert aan beide voorname edelen waarover sprake.

†HENRIC*DE*WITHEM*DN,S*TEMPORLA*DE*BERSLE

Schild in vier velden verdeeld: in het eerste en het vierde, het wapen van Brabant, op geel veld een gouden leeuw met zilveren tong. Op het tweede veld, het wapen van Edingen in tien spieën verdeeld, afwisselend geel en zilveren veld. De vijf gele spieën zijn ieder met drie gouden kruisjes belegd. Het derde veld stelt het wapen van Witthem voor, bestaande uit een hemelsblauw kruis met getande randen.

Keerzijde † IN OMNIBUS RESPICE FINEM ANO DN'E (SIC) 1492. Madeliefplant met drie gestyleerde bloemen en ornamenten. Zilver. Verzameling van de Staat.

Terwijl op de beeldenaar van deze gekunstelde penning met trots de wapenen des Heren van Beersel zijn ten toon gespreid, bestem-

(1) Memoires betreffende de zeer vermaarde familie van Witthem, van de Kon. bibliotheek van België, n° 20870, opgenomen in de *Dokumenten over de stambomen van de ridders van het gulden vlies*, deel XII, blz. 81.

(2) Deze twee adellijke echtgenoten werden, samen met hun zoon Hendrik II en schoondochter, ter aarde besteld in de kapel van hun kasteel te Beersel, alwaar hun grafsteen nog te aanschouwen was tot het midden van de voorlaatste eeuw.

peld met *dominus temporalis*, is de keerzijde op een schrandere wijze met een madelief (margriet) getooid, om keurig en bescheiden te zinspelen op de naam van de slotvoogdes Margaretha van Edingen.

Deze plant, die zo schuchter zijn bebloemde stengels ten hemel opricht, heeft in de volksmond en in de numismatiek dikwijls deze zinnebeeldige en toespelende betekenis gehad. Men verhaalt dat Madame Marguerite de France, dochter van François I, terwijl ze op weg naar Savoie, haar toekomstige gemaal de prins Emmanuel Philibert tegemoet reed, ergens onderweg een bloemkorf ten geschenke kreeg die uitsluitend uit margrietten samengesteld was en met volgend vierregelig vers:

Alle bloemen zijn mooi en teer,
maar zo men mij er welke biedt,
één enkele, honderd of nog meer,
Dan kies ik steeds de margriet.

Reeds in 1468 werd de margriet afgebeeld op een penning, geslagen ter gelegenheid van het huwelijk van Margaretha van York, zuster van Eduard IV van Engeland, met Karel de Stoute.

Over de keerzijde van deze penning geeft Van Mieris ⁽¹⁾ volgende uitleg: « De tegenzijde vertoont eenige bloemen, die het zinnebeeld der Vorstinne en te gelijk haaren naam te kennen geven, zijnde de groote madelieven, die bij de kruidkundigen in 't Latijn Herba margarita geheten worden ».

Men vindt deze bloem eveneens op verscheidene Brabantse penningen waar ze o.a. zinspeelt op de piepjonge dochter van Maximi-

Deze grafsteen, vandaag onvindbaar geworden tengevolge van slopingswerken en wederopbouw die de kapel van het kasteel te Beersel ondergaan heeft, droeg in gothische letters met koperblad belegd, het inschrift waarvan de tekst, die tot heden nog niet uitgegeven werd, als volgt luidt:

Hier lieg begrave Edele en Welgeboren H.
Henrich va Wittha Ridder H. va Beerssel.
va Braechen, Nymes, Placenoit
Hooghvoeghe va Covy die sterf A MCCCCXLIIII XI decbris
en Vr. Mageriete va Edinge syn geselline
docht. s'greve va Roisy e Chapaigne
die sterf 29 january int voing ja
e Edele e welgebore Jongh Herick soe H.
Herix va Wittha H va Beerssel va Braech
Nymes Placenoit Hooghvoeghe va Covy, etc.
die sterf A MCCCCLIIII XIIIII julij
en jouffr. Jaqmyne outste docht. s' Heen
Berge op te Zoo syn geselline die sterf MCCCCLII
Bit vor d Siele.

(1) *Histori der Nederlandse Vorsten*, deel I, blz. 101.

liaan en Maria van Bourgondië, die later met zoveel wijsheid over deze streken zou regeren. Ook treft men ze aan, ontloken en haar mooie ronde straalvormige bloemen tonend, op de penning van het huwelijk van Margaretha van Oostenrijk met Don Juan van Castilië (1497). Tenslotte, op een tijdstip waarop de ongelukken de jonge prinses overlaadden en haar karakter deze melancholische tint gaven die men terug vindt in haar poëzie, schijnt het dat deze penningen een uiting waren van de droefheid die haar ziel vervulde. Zo zijn b. v. ook deze met de margriet en de zinspreuk *Fortune infortune fortune* ⁽¹⁾ en deze die men ten onrechte aan de Pandora, waarop zij omringd is met margriet, toeschreef. Deze naakte vrouw, met een sluier in het haar, in de ene hand een sproeier of tuingieteer en in de andere een bloem, meestal een margriet ⁽²⁾, wordt door Van Mieris, in tegenspraak met zichzelf nu eens de Hoop en dan weer Pandora genoemd. Het is stellig de hoop, het antieke SPES op de romeinse munten, steeds rechtopstaand voorgesteld in de hand de bloem houdend die de vrucht moet voortbrengen, die men hierin zien moet.

Een in 1506 te Brussel geslagen penning waarop ze eveneens voorkomt draagt volgend inschrift dat alle twijfel doet verdwijnen: *O vermaledide hoop tuuelck al uganckelijck is* ⁽³⁾. Tijdens de renaissance heeft men haar een bijkomend attribuut gegeven, de tuingieteer, (wat volgens M. Picqué ⁽⁴⁾ het zinnebeeld van rouw was), telkenmale dat men wou dat deze een toespeling maakte op de ongelukken van de tijd.

Zoals men reeds opgemerkt heeft draagt het stuk, waarover we het hier hebben geen teken van een muntatelier.

In de tijd dat het geslagen werd, ondergingen de penningen dezelfde behandeling als de munten en vertoonden ze dikwijls kleine verschillen ⁽⁵⁾. Ofschoon deze geslagen werd in opdracht van een Heer wiens bezittingen in de nabijheid van Brussel gelegen waren, is het toch waarschijnlijk dat deze penning niet in deze stad geslagen werd. Wij zijn eerder geneigd te geloven dat ze in Antwerpen of Mechelen aangemunt werd en wel om volgende redenen: vooreerst omdat tijdens de laatste jaren der minderjarigheid van Filips de Schone en in het bijzonder in het jaar 1492, er nauwelijks andere muntwerksteden bedrijvig waren ⁽⁶⁾, vervolgens omdat op het einde

(1) De betekenis van deze zinspreuk, na al de besprekingen die men hierover gevoerd heeft, moet als volgt gelezen worden: *Fortuna infortunat fortiter unam.*

(2) Soms ook een leliebloem.

(3) VAN MIERIS, voornoemd werk, deel I blz. 385, leest de legende als volgt: *O vermaledide hoop! 't welck al verganckelyck is.*

(4) Catalogus van het penningkabinet, samengesteld door wijlen M. De Coster, blz. 2.

(5) Zie DE WITTE, *Histoire monétaire du Brabant*, deel II, blz. 67.

(6) *Idem.*, blz. 75 en volgende.

van de xve en het begin van de xvie eeuw, Antwerpen, Mechelen, Gent en Brugge zich het monopolie tot het aanmunten onzer penningen ⁽¹⁾, uitsluitend onder hun vier schenen te hebben verdeeld. Tenslotte omdat één zijde van deze penning een zonderlinge gelijkens vertoont met de keerzijde van een soortgelijk stuk van het jaar 1490, voorzien van een margrietplant evenzo uitgevoerd met dezelfde klaverbladvormige kruisjes, geplaatst bij aanvang van het opschrift naast een afgesneden handje, het Antwerpse muntteken.

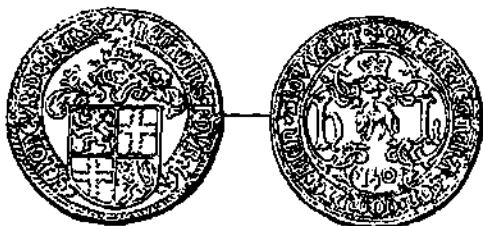
Men heeft ook moeten opmerken dat de penning met de namen en wapenen van Hendrik I van Witthem en met jaartal 1492, niet door deze Heer kan worden aangemunt zijn vermits hij stierf in 1444. Inderdaad, het is zijn kleinzoon Hendrik III die, ter gelegenheid van een weldadigheidsstichting ter ere van zijn grootouders, die de stempel moet besteld hebben bij een handig stempelsnijder. De penning in kwestie moet dientengevolge beschouwd worden als een herstelde penning, zo ongeveer als dit het geval was bij sommige romeinse munten en met bepaalde medailles uit de renaissance. We hebben gemeend vooral dit feit te moeten onderlijnen omdat het tot heden nog niet vermeld was voor wat de penningen betreft en we geloven dat het waard is de aandacht van de numismaten er op te vestigen. Inderdaad, uitgaande van dit voorbeeld dat ongetwijfeld niet alleenstaande is, zal het in de toekomst nodig zijn een onderscheid te maken tussen deze stukken. Dit zal in het bijzonder nodig zijn voor een zeker aantal penningen enerzijds — de zogenoemde huwelijken, waarvan het slaan zou gebeurd zijn ten tijde waarin de personen leefden en de gebeurtenis, waarop hun wapenschilden of hun opschriften betrekking hadden plaats vond en anderzijds deze penningen die in werkelijkheid slechts restituties zijn.

Zoals we reeds schreven bij de aanvang van deze bijdrage, had Hendrik I van Witthem drie kinderen waarvan een zoon, Hendrik II, hem te Beersel en zijn andere heerlijkheden opvolgde. Terwijl zijn vader nog leefde, huwde hij Jacqueline de Glimes, dame van Bergop-Zoom en van Grimberge, dochter van Jean de Glimes en van Jeanne de Bautershem.

Hendrik II van Witthem wiens loopbaan zeer korstondig was vermits hij reeds in 1454 overleed, t.t.z. nauwelijks tien jaar na zijn vader heeft ons, waarschijnlijk wegens deze omstandigheid, geen enkel numismatisch aandenken nagelaten. Maar zijn zoon Hendrik III liet voor eigen rekening de mooie penning slaan waarvan

(1) De penningen van de Brussaars Jacob Crabbe en Jean van Cathem, Henri Cluetinck, Jean van den Heetvelde en Dierck Rutters (1495) dragen het muntteken van Brugge (leliebloem) deze der ontvangers van Brussel van 1496 werden te Gent aangemunt (muntteken leeuw) een penning van 1512 van Brussel (*Revue belge* 1860, XI, 4) het Antwerpse handje als muntteken, enz...

hierna de afbeelding volgens Van Mieris (deel I, blz. 340) maar die naar wij menen verdient van nog eens te worden beschreven (1).

IECTOIRS*POVR*LE-SEIGNEVR*DE*BERS*'

Schild in vier velden verdeeld: in het eerste en het vierde, het wapen van Brabant op geel veld een gouden leeuw met zilveren tong. Op het tweede en derde veld het wapen van Witthem - een hemelsblauw kruis met getande rand. Boven op het schild een gekroonde helm getooid met helmdekklederen en de helmkam voorzien van een ezelskop.

Keerz: †QVI*BIE*IECTERA*SON*COMPTE*BIEN TROVVERA.

De initialen H en I zijn gescheiden door het juweel van het gulden vlies, opgehangen aan een bourgondische sabel, daaronder het jaartal 1501. Het geheel met vierlobbige ornamenten omgeven.

Hendrik III van Witthem die ondermeer ook ridder van het Gulden Vlies was, huwde met Isabella van der Spout — door verscheidene schrijvers Isabelle d'Espout of de Spout genoemd — dame van de leengoederen Ter-Spout te Yssche, van Petit-Rœulx, van Bousval en Arquennes (2).

(1) DUGNIOLLE, n° 741 en NEUMANN, *Beschreibung der Kupfermünzen*, deel VI, 35018, beschrijft een variëteit van deze penning.

(2) Isabella van der Spout schonk hem verscheidene kinderen: Philippe (6-1470-71) Elisabeth (2-2-1472-73) Jeanne (25-1-1474-5) Marie (8-9-1476) Pierre (15-5-1480) en Adrien (4-3-1482-83) die allen geboren werden in het kasteel van Eigenbrakel. Adrien stierf op 27-10-1508. Van Pierre werd het peterschap waargenomen door Henri de Berghes, bisschop van Kamerijk, de graaf van Saint-Pol, Philippe van Luxemburg en de hertogin Maria van Bourgondië in hoogst eigen persoon. Philippe van Witthem huwde in 1491 met Anna van Halewyn en kreeg van zijn vader het vruchtgebruik over de grond van Eigenbrakel. Van zijn vader erfde hij de invloed aan het hof en in 1494 werd hij er broodmeester. Op 21 januari werd hij op eigen verzoek door koning Philip ontslagen uit de functie van amman te Brussel. Hij stierf in 1523 en liet Beersel, Eigenbrakel en Boutersem na aan zijn oudste zoon. Zijn tweede zoon, Philippe, kreeg Yssche en zijn derde zoon Georges kroeg Ruysbroeck Philippe en Anne van Halewyn werden begraven te Eigenbrakel

Dit is de verklaring voor de initialen H en I die zich samen met de kentekens van de vermaarde guldenvliesorde, door Filip de Goede gesticht, op de keerzijde van de penning bevinden. Maar het is eigenaardig dat op dit stuk het wapenschild van de slorvoogdes niet afgebeeld is in het tweede vak van het schild van haar echtgenoot, zoals dit wel te zien is voor Margareta van Edingen in het tweede vak van het schild van Hendrik I van Witthem, op de penning van dit personage (zie hoger).

Het wapenschild van Isabella van der Spout was in vier gele velden verdeeld, drie met lelies en op het vierde, met zilver omrand, een gouden leeuw.

Hendrik III van Witthem, die zijn schild met eigen wapens liet beschilderen, verbreedde tijdens zijn leven, een ongekende luister over zijn huis. Gedurende meer dan vijftig jaar was hij Heer van Beersel, Eigenbrakel, Plaucenoit, enz... en nam gedurende dertig jaar, met volle verknochtheid aan zijn vorst, deel aan alle oorlogen en binnenlandse gevechten die het rijk dreigden te ondermijnen.

Maximiliaan van Oostenrijk was alsdan de gevangene van de Vlaamse gemeenten die tegen zijn gezag waren opgestaan. Hij zag hoe Brussel zijn poorten opende aan vijfhonderd opstandige ruiters die door Filip van Kleef werden aangevoerd en zich weldra verspreidden over geheel Brabant waarvan Nijvel, Leuven en Genappe zich met Vlaanderen hadden verenigd.

Enkel de vesting Vilvoorde weerstond aan de algemene oproer. Toen hij het verraad der Brusselaars vernam en hij gevaar zag voor zijn kastelen van Beersel en Eigenbrakel — die in gevaar verkeerden om te vergaan — aldus Molinet (1) in zijn *Chroniques*, bevoorradde Hendrik van Witthem op eigen kosten de artillerie en voorzag de strijdende kerels van al het benodigde, niet enkel om zijn eigen kastelen te behouden, maar ook om het graafschap Henegouwen, dat eveneens in gevaar verkeerde, te beschermen. Hij verhief zijn banier waarop de brabantse leeuw en het hemelsblauwe kruis schitterden (2). Hij zelf leidde de veldtocht voor de hertog Maximiliaan, aan het hoofd van een kleine groep soldaten die de domeinen van de vijandelijke Heren plunderden en hun opmars voortzetten tot onder de wallen van Brussel waar ze dermate huis hielden dat onze medeburgers van toen, om het in hun taal te zeggen « op gevaar van hun

waar hun grafschrift nog kan gelezen worden op de kerkmuur langs de middenbeuk. Het geslacht gaat verder met Hendrik IV van Witthem (1523-1554) en zijn zoon Maximiliaan (1554-57-58).

(1) *Chroniques*, uitgegeven door Buchon, deel III, hoofdst. 198 in de *Collection des chron. nation. franç.* deel 45, blz. 415.

(2) BARANTE, *Geschiedenis der Hertogen van Bourgondië*, uitgegeven Reiffenberg, deel X, blz. 270.

leven de stadspoorten niet durfden openen, tenzij voor grote troepen » (1).

Geprikkeld, doordat de brusselaars niet buiten de stadspoorten konden komen zonder verontrust te worden tegelijk door het garnizoen van Vilvoorde en door de mensen van de sire van Beersel, besloten ze zich te wreken op Hendrik van Witthem door zijn Herenhuis in de Volderstraat te verwoesten en het in brand te steken. Nadien, vervolgt Molinet, beraadslaagden ze met de Heer Philippe en besloten het kasteel van Verselle (2) te belegeren, te bezetten en te vernietigen, het aan te vallen met allerhande oorlogstuig, o.a. stokken, ladders en artillerie. Verder een grote legermacht van voetvolk samen te brengen alsmede van ruiters. Vervolgens zich te verspreiden onder trompetgeschal en ontplooid vaandel om voornoemd kasteel te overmeesteren. Maar Philippe van Verselle (2) zoon van voornoemde Heer, brengt andere jonkers samen, onderdrukt hen en overtuigt hen zich te verdedigen tot de zege bevochten is. Want nadat verscheidene zware slagen werden toegebracht, toonden ze zich zowel heldhaftig als edelmoedig en de Brusselaars waren gedwongen het beleg op te geven en ze werden op de vlucht gedreven, nadat ze meerdere knuppels achterlieten. Onder het medenemen hunner doden keerden ze, diep bedroefd, verward en beschaamd voor de opgelopen nederlaag, terug in hun vesting (3).

Drie maanden na deze dwaze onderneming vertoonden de brusselaars zich terug voor Beersel, ditmaal talrijker en ongetwijfeld ook beter geoefend (4). Voornoemd kasteel, vervolgt onze kroniekschrijver, werd vervolgens vreselijk bestormd met zware tuigen en belegerd zoveel als het mogelijk was. De belegerden zagen geen enkele hulp opdagen en konden het zich niet veroorloven zulkdanige last te dragen zonder er bij ten onder te gaan. Na een geweldige stormloop te hebben doorstaan waarbij er op de hoge wallen ook doden waren gevallen, kapituleerden ze (5). Een gedeelte van het garnizoen uit het kasteel werd in de gevangenis geworpen. De rest, waarbij Willem van Ramilly, bourgondisch kapitein, moedig en dapper edelman, werd openbaar verhangen op de markt te Brussel.

Na de inname van Beersel, wierpen de overwinnaars zich op de andere domeinen van de Witthem's, staken de vesting van Zittert in brand en aldus Molinet, alle huizen en woningen waarvan ze meenden dat ze eveneens de W. toebehoorden. Het dorp Eigen-

brakel werd vernield en zijn kasteel werd ingenomen, wegens gebrek aan kanonpoeder. Maar het garnizoen bestond uit goede mannen en het kasteel van Folie was ruim voorzien van artillerie en levensmiddelen, zodat iedere bedreiging die men er zou tegen ondernemen reeds bij voorbaat tot mislukking gedoemd was (4).

Om de Sire van Beersel schadeloos te stellen voor al het onheil dat hem overkomen wass, verleende koning Maximiliaan hem achtereenvolgens het opperrecht van Eigenbraekel, Plancenoit, Ohain en Haute Noncelle, van de leenplicht, kleine cijnsen en tol te Eigenbraekel, voor een jaarlijks bedrag van 20 gulden. Het hoge gerecht te Beersel, Linkebeek, Rode, Alseberg en Tourneppe, met al de middelmatige en kleine rechtsbevoegdheden, renten en verschuldigde bedragen van het hertogdom Therheyden, Boesdale, Broecke onder Rode, Zettert onder Tourneppe, enz., het riddergoed van Hoylaer met zijn landerijen, vijvers, cijnsen, renten inbegrepen en er gedurende 24 jaar het vruchtgebruik van te genieten.

Wanneer de stad Brussel, wegens de uitputting en de verwoestingen door de pest veroorzaakt, gedwongen werd de rampzalige oorlog, die het land ruïneerde, te verzaken werd er te Mechelen in de maand augustus 1489 een verdrag gesloten waarbij de Heer van Beersel schadeloos gesteld werd voor de plundering van zijn Herenhuis en waarin eveneens vermeld werd dat er drie missen zouden gelezen worden voor de zielerust van Ramilly. Het herenhuis werd herbouwd, nadien nog vergroot en verbeterd sinds de Heren van Beersel, in het begin van de xvii^e eeuw het niet meer als woning gebruikten en het verkochten om dienst te doen als berg van barmhartigheid. Het was naar deze woning dat, aan de straat waarin het stond, de naam gegeven werd van « rue du Lombard » (2).

Hendrik III van Witthem werd tot ridder in de orde van het Gulden Vlies geslagen tijdens het vijftiende kapittel van deze orde, gehouden te Mechelen op 26 mei 1491 (3). Hij komt voor op de lijst der luitenanten van het oude feodale souvereine Hof van Brabant, in de hoedanigheid van « Heer van Beersele, Bausele, enz..., ridder van het Gulden Vlies, raadgever, kamerheer, luitenant van het leengoed van Brabant » (4). Wanneer Filip de Schone zich voor het eerst naar Castillië begaf, maakte hij deel uit van de raad der vijf groten, waaraan het regentschap van de staat toevertrouwd was. Of het nu door erfenis, verbond of aankoop was, hij bezat een dermate

(1) *Chron. van Molinet*, hoofdstuk 198.

(2) Verselle voor Beersel. Het is spijtig dat in de uitgave der *Chroniques* van Molinet, de namen van personen en plaatsen soms wel onkenbaar zijn.

(3) *Chron. van Molinet*, hoofdstuk 198.

(4) Ze ontboden nieuw oorlogstuig uit Frankrijk.

(5) *Chron. van Molinet*, loc. cit.

(1) *Chron. van Molinet*.

(2) Door A. WAUTERS, in *Message des Sciences historiques*, 1841, blz. 449. De verlenging van de rue du Midi was oorzaak van het verdwijnen van de eerste berg van barmhartigheid.

(3) REIFFENBERG, *Geschiedenis over de Orde van het Gulden vlies*, 204.

(4) BUTKENS, *Bijvoegsel aan Trophees du Brabant*, boek VII, blz. 219.

aanzienlijk fortuin dat hij tot een der grootste en voornaamste eigenaars van het land werd aanzien.

Hij stierf op 17 september 1515 en werd begraven naast zijn echtgenote, Isabella van der Spout ⁽¹⁾ in de kerk van Beersel ⁽²⁾.

Vertaald.

KLEIN REPERTORIUM VAN DE HEDENDAAGSE NUMISMATIEK

IJSLAND

2 RIGSBANK SKILLING

1836 152.064

3 RIGSBANK SKILLING

1836 129.826

4 RIGSBANK SKILLING

1836 72.816

1 EYRIR

1926	405.161	1939	305.000
1931	462.371	1940	1.000.000
1937	210.560	1942	2.000.000
1938	278.700		

2 AURAR

1926	497.978	1940	257.280
1931	445.724	1940 (*)	1.000.000
1938	206.231	1942	2.000.000

5 AURAR

1926	335.431	1940	1.000.000
1931	311.443	1942	2.000.000

* zonder muntmerk.

(1) Gestorven op 10 juni 1503.

(2) Op het graf van deze edelen dat met een lang grafschrift in verzen was getooid, reeds menigmaal uitgegeven o. a. door Le Roy in zijn *Théâtre sacré du Brabant*, deel I blz. 385, prijkten hun beide standbeelden op ware grootte. Deze beelden bestaan nog steeds ofschoon het graf verdwenen is, zij bevinden zich nabij de kerkpoort tegen de omheining.

		10 AURAR	
1922	300.000	1933	157.147
1923	302.000	1936	213.007
1925	321.025	1939	208.000
1929	176.126	1940	1.000.000

10 AURAR (zink)

1942 2.000.000

25 AURAR

1922	300.000	1933	104.182
1923	304.000	1937	201.104
1925	207.320	1940	1.000.000

25 AURAR (zink)

1942 2.000.000

1 KRONA

1925	252.000	1940	209.495
1929	154.244	1940 (*)	600.000

2 KRONUR

1925	126.000	1940	400.000
1929	77.087		

REPUBLIEK

1 EYRIR

1946	4.000.000	1958	2.000.000
1953	4.000.000	1959	1.600.000
1956	2.000.000	1966	?
1957	2.000.000		

5 AURAR

1946	4.000.000	1961	1.200.000
1958	400.000	1963	1.200.000
1959	600.000	1966	?
1960	1.200.000		

10 AURAR

1946	4.000.000	1960	1.000.000
1953	4.000.000	1961	2.000.000
1957	1.200.000	1962	3.000.000
1958	500.000	1963	4.000.000
1959	3.000.000	1966	?

(*) zonder muntmerk

1 KRONA			
1946	2.062.000	1962	1.000.000
1957	1.000.000	1963	1.500.000
1959	500.000	1966	?
1961	500.000		

2 KRONUR			
1946	1.087.000	1963	750.000
1958	500.000	1966	?
1962	500.000		

500 KRONUR	
1961	10.000

10 KRONUR	
1967	?

BOEKBESPREKING

Les Monnaies de Namur. Door J. De Mey.

Deze catalogus, met prijsaanduiding, is het elfde boekje in de reeks « Numismatic Pocket ».

De schrijver vangt aan met een voorwoord en een bibliografie die een waarborg is dat we hier weer te doen hebben met een degelijke uitgave.

Het boek geeft een overzicht van de munten uitgegeven door de lokale prinsen van 946 tot 1714.

De rangschikking is zo praktisch; en de getekende munten zijn zo veelvuldig weergegeven dat het ons aanspoort en in verleiding brengt deze munten te verzamelen.

Op de laatste bladzijden kan men op twee platen de foto's van diverse munten uit deze periode bestuderen op hun werkelijke grootte.

Aan iedereen sterk aanbevolen.

E. M.

ECHO'S UIT DE WERELD VAN DE NUMISMATIEK

Polen

10 Zlotych 1970, cupro-nikkel (Type Y. 50 verkleind modulus)

Haiti

20 Centimes 19 2607, (verzilverd nikkel).

Malawi

1, 2 Tambala 1971, brons.

5, 10, 20 Tambala en 1 Kwacha 1971, kupro-nikkel. Decimaal stelsel. (1 KWACHA is 60 fr., gem. koers).

Siam

1 Bath 1970, kupro-nikkel. 6^e aziatische spelen.

U.S.A.

50 Cents en 1 Dollar 1971, vernikkeld koper.

1 Dollar 1971, idem maar verzilverd 400/1000^e.

1 Dollar 1971, kupro-nikkel (Eisenhower).

Idem in zilver (proof).

Uruguay

1000 Pesos 1969, zilver. Geslagen voor de F.A.O.

Brazilië

1, 2, 5 Centavos 1969, kupro-nikkel. Zelfde type als de huidige gangbare stukken maar dunnere muntplaat.

Griekenland

100, 50 Drachmai 1970, zilver.

100, 20 Drachmai 1970, goud. Verjaardag der revolutie van 1967.

Jamaica

1 Cent 1971, brons. Geslagen voor de F.A.O.

HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

Wens te kopen

Munten uit Tibet: 1 Shokang jaar 1 Yeoman 7, 5 Shokang jaar 1 Yeoman 8, 1 Srang jaar 1 Yeoman 9, 2 1/2 Skarung 1909 Yeoman 10, 2 1/2 Skarung 1914-16 Yeoman 16, 5 Skarung 1913-18 Yeoman 17, 2 1/2 Skarung 1918-19 Yeoman A 19.

Voor verdere studies zoek ik tevens alle munten uit NEPAL en alle INDISCHE STATEN. Ook de bankbiljetten van deze landen. Wat kunt U mij aanbieden?

WYCKAERT V. Gen. De Ceuninckstraat 4 2800 MECHELEN

INTERNATIONALE DAGEN TE BRUSSEL

24 - 25 APRIL 1971

Deelname per persoon aan het banket van zaterdag 24-4-1971: 500 F.

Penning in goud: 2.000 F.

Penning in zilver: 100 F.

Penning in brons of messing: 20 F.

Storten op PRK. 325332 van « Numismates de Bruxelles » de Broquevillelaan 53 1200 Brussel.